

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Analyse van het minimumuurloon

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door een verhoging van het minimumuurloon stijgt het (besteedbaar) inkomen, en daarmee stijgt de consumptie. 1
- Waardoor de productie / het bbp stijgt (en dus de economische groei). 1

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat in relatie tot de context:

- Een correcte uitleg over het verband tussen loonkosten en loonkosten per product. 1
- Een correcte uitleg over het verband tussen loonkosten per product en de internationale concurrentiepositie. 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de hogere minimumuurlonen zullen de kosten voor bedrijven toenemen. Hierdoor zullen (bij gelijkblijvende arbeidsproductiviteit) de (loon)kosten per product stijgen. 1
- Deze hogere kosten worden doorberekend in de prijs, waardoor Nederland duurder wordt voor het buitenland en de internationale concurrentiepositie dus verslechtert. 1

Opmerking

Antwoorden via bestedingsinflatie in combinatie met de productiecapaciteit kunnen maximale scorepunten opleveren.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de aangeboden hoeveelheid arbeid (ten opzichte van de gevraagde hoeveelheid) zal toenemen. 1
 - Hierdoor zal de werkloosheid toenemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de gevraagde hoeveelheid arbeid (ten opzichte van de aangeboden hoeveelheid) zal afnemen. 1
 - Hierdoor zal de werkloosheid toenemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de consumptie stijgt en daardoor de productie stijgt. 1
 - Hierdoor stijgt de vraag naar arbeid en zal de werkloosheid afnemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de loonkosten stijgen. De loonkosten per product stijgen, waardoor de productie daalt. 1
 - Hierdoor daalt de vraag naar arbeid en zal de werkloosheid toenemen. 1

Opmerking

Het tweede scorepunt uitsluitend toekennen als het een logisch gevolg is van de eerste stap.

4 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{€ 10,62 - € 4,58}{€ 4,58} \times 100\% = 131,9\%$$

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- De inflatie (van april tot en met juli) is (bij benadering)
 $0,16 + 0,39 + 0,44 + 0,77 = 1,76\%$ 1
 - Het minimumuurloon voor een 16-jarige zal moeten stijgen tot
 $1,0176 \times € 4,58 = € 4,66$ (om dezelfde koopkracht te behouden). 1
- of
- De inflatie (van april tot en met juli) is
 $100 \times 1,0016 \times 1,0039 \times 1,0044 \times 1,0077 - 100 = 1,77\%$ 1
 - Het minimumuurloon voor een 16-jarige zal moeten stijgen tot
 $1,0177 \times € 4,58 = € 4,66$ (om dezelfde koopkracht te behouden). 1

Opmerking

Als de kandidaat de inflatie berekent op basis van 3 of 5 maanden kunnen maximale scorepunten worden behaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- loonbelasting verlagen
- btw verlagen
- dividendbelasting verlagen
- vennootschapsbelasting verlagen
- uitkeringen verhogen
- overheidsuitgaven aan zorg verhogen
- overheidsuitgaven aan onderwijs verhogen
- overheidssubsidies verhogen
- ambtenarensalarissen verhogen
- meer ambtenaren in dienst nemen

per juist antwoord

1

Opmerking

Het voeren van monetair beleid is onjuist.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De centrale bank zal de rente verlagen, waardoor lenen aantrekkelijker / sparen onaantrekkelijker wordt. 1
- Hierdoor zal de consumptie / zullen de investeringen / de bestedingen stijgen, waardoor de (bestedings) inflatie stijgt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Fietsen op Bonaire

8 maximumscore 2

- (1) oligopolie
- (2) heterogene
- (3) substitutie

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien één of geen antwoord juist	0

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De marginale kosten zijn bij elke hoeveelheid / elke q / steeds hetzelfde (weergegeven door een horizontale lijn in de grafiek). 1
- Daarom zijn de variabele kosten proportioneel (ten opzichte van q). 1

Opmerking

Het tweede scorepunt uitsluitend toekennen als het een logisch gevolg is van de eerste stap.

10 maximumscore 3

Een juist antwoord bestaat uit:

- De afzet (q) bepalen bij maximale winst. 1
- De P en GTK bepalen bij maximale winst. 1
- Het resultaat berekenen bij maximale winst. 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- (maximale winst wordt bereikt als $MO = MK$)
 $MO = MK$ geeft $q = 25$ 1
- Bij een $q = 25$ hoort een $P = 28$ en een $GTK = 16$. 1
- $TW = 28 \times 25 - 16 \times 25 = \$ 300$ (per dag) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door een lagere prijs wordt het verschil tussen de betalingsbereidheid en de prijs groter / worden er meer producten verhuurd, waardoor het consumentensurplus zal stijgen. 1
- Door een lagere prijs wordt het verschil tussen de leveringsbereidheid / MK en de prijs kleiner, waardoor het producentensurplus zal dalen. 1
- Door een lagere prijs worden er meer producten verhuurd, waardoor het producentensurplus zal stijgen. 1

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als de prijs stijgt van \$ 16 naar \$ 24 zal de afzet dalen van 40 naar 30.
procentuele verandering P = $\frac{24 - 16}{16} \times 100\% = 50\%$
procentuele verandering q = $\frac{30 - 40}{40} \times 100\% = -25\%$ 1
- De prijselasticiteit = $-25\% / 50\% = -0,5$ (dus er is sprake van een prijsinelastische vraag). 1
- Bij een prijsinelastische vraag leidt een prijsstijging tot een omzetstijging. 1

Opmerking

- *Het derde scorepunt uitsluitend toekennen als een verbale conclusie een logisch gevolg is van de eerste twee stappen.*
- *Het derde scorepunt mag ook rekenkundig worden aangetoond.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat er wordt voldaan aan het scheiden van deelmarkten. 1
- een uitleg of er wordt voldaan aan het vermijden van onderlinge doorverkoop. 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De inwoners moeten aan kunnen tonen dat zij een inwoner zijn, dus is er sprake van gescheiden deelmarkten. 1
- De (goedkopere) abonnementen kunnen niet worden doorverkocht aan toeristen, want deze zijn persoonsgebonden. Aan beide voorwaarden wordt voldaan, dus prijsdiscriminatie is succesvol.
of
De (goedkopere) abonnementen kunnen door de inwoners worden doorverkocht aan de toeristen. Slechts aan een van beide voorwaarden wordt voldaan, dus prijsdiscriminatie is niet succesvol. 1

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het eigen risico moeten toeristen zelf deels gaan betalen voor de schade. Hierdoor zullen zij voorzichtiger gedrag vertonen. 1
- Omdat de huurfietsen worden gestald in de fietsenrekken (in plaats van overal en nergens) is er geen overlast meer voor de lokale bevolking. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 CO₂-rechten

15 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Het kopen van emissierechten verhoogt de kosten en geeft bedrijven een prikkel om duurzamer / schoner / minder te produceren, (zodat de CO₂-uitstoot daalt).
- Het verkopen van emissierechten geeft bedrijven extra opbrengst, waardoor duurzamer / schoner produceren aantrekkelijker is, (zodat de CO₂-uitstoot daalt).

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Gas zal investeren in duurzame productie omdat $-30 > -70$ en $-35 > -50$. Kolen zal ook investeren in duurzame productie omdat $-40 > -80$ en $-45 > -60$. (Beide hebben een dominante strategie om te investeren.) 1
- Het (Nash-)evenwicht / de uitkomst / $(-35 ; -45)$ is optimaal, want er is voor beide spelers tegelijkertijd geen betere uitkomst mogelijk. Er is geen sprake van een gevangenendilemma. 1

Opmerking

Het eerste scorepunt kan ook behaald worden door middel van best-response-methode.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de (hoge) verzonken kosten zullen bedrijven alleen investeren als ze deze (specifieke) investeringen kunnen terugverdienen. Hierdoor willen bedrijven meer afzet / nieuwe markten zoeken. 1
- Hierdoor kan de productie (dusdanig) toenemen, dat (zelfs) bij een duurzamere productiemethode de CO₂-uitstoot kan toenemen waardoor de totale CO₂-uitstoot gelijk kan blijven. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten om te zorgen dat de kosten van bedrijven niet stijgen / de kosten minder stijgen dan van buitenlandse concurrenten. 1
 - Daarmee beschermt het de eigen productie / werkgelegenheid. 1
- of
- De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten om te zorgen dat de productie zich niet verplaatst naar een ander land, 1
 - waardoor de eigen productie / eigen werkgelegenheid behouden blijft. 1
- of
- De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten, dus is er sprake van een (export)-subsidie. 1
 - Daarmee beschermt het de eigen productie / werkgelegenheid. 1

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het verlagen van het aantal emissierechten daalt de productie, waardoor het bbp daalt en daardoor ook het groen bbp. 1
 - Door de lagere productie van bedrijven daalt hun uitstoot. De schade aan het milieu daalt daardoor, waardoor het groen bbp zal stijgen. 1
- of voor de tweede deelscore:
- Door de(zelfde) productie te verduurzamen, zal de schade aan het milieu dalen, waardoor het groen bbp zal stijgen. 1

20 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat:

Uit het antwoord moet blijken dat de maatschappelijke kosten volledig worden opgenomen in de prijs van een emissierecht.

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Als de prijs van een emissierecht gelijk is aan de maatschappelijke kosten van de uitstoot, gaat de vervuiler er zelf voor betalen. Er zijn dan geen negatieve externe effecten meer.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 AOW-leeftijd

21 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Omslagstelsel, want de in een jaar ontvangen premies worden gebruikt om de AOW-uitkeringen in hetzelfde jaar te betalen.
- Omslagstelsel, want de werkenden van nu betalen voor de AOW'ers van nu.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De inkomsten van de overheid nemen toe, omdat werkenden later met pensioen gaan, waardoor er meer premie wordt betaald. 1
- De uitgaven van de overheid nemen af, omdat de duur van de pensioentijd / het aantal AOW-uitkeringen afneemt. (Hierdoor verbetert de betaalbaarheid). 1

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij het niet vergoeden van bepaalde geneeskundige handelingen, zullen mensen zich minder vaak laten behandelen. 1
- Dit kan leiden tot een verergering van het ziektebeeld en dus tot hogere zorgkosten in de toekomst. 1

24 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- $\frac{€ 1.708,08 - € 1.807,20}{€ 1.807,20} \times 100\% = -5,5\%$ 1
- Koopkrachtverandering = $-5,5\% - 1\%$ (inflatie) = $-6,5\%$ 1
- of
- $\frac{€ 1.708,08}{€ 1.807,20} \times 100 = 94,5$ 1
- $\frac{94,5}{101} \times 100 = 93,6$
- Dus een daling van 6,4% 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- Belasting met maatregel 3:
 $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times 0,3693 = € 5.897$ 1
 - Belasting zonder maatregel 3:
 $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times 0,1903 = € 3.038$
 $€ 5.897 - € 3.038 = € 2.859$ 1
- of
- $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times (0,3693 - 0,1903) = € 2.858$ 2

Opmerking

Als de kandidaat met niet afgeronde getallen rekt kan de maximale score worden behaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5 AI in de verzekeringssector

26 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Op een markt van onvolkomen concurrentie heeft de aanbieder invloed op de prijs. Uit de tekst blijkt dat de verzekeraar de premie kan vaststellen (met behulp van artificiële intelligentie).
- Op een markt van onvolkomen concurrentie is er geen sprake van transparantie. Uit de tekst blijkt dat de verzekeraar artificiële intelligentie gebruikt om risico's in te schatten en dus is de markt niet transparant.

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Gepersonaliseerde premies op basis van het individuele risicoprofiel van verzekerden leiden tot lagere premies voor goede risico's, / Verzekerden worden gestimuleerd om hun risico te verlagen in ruil voor een lagere premie, 1
- zodat goede risico's niet worden verdreven / zich blijven verzekeren / er in verhouding meer goede risico's komen (en averechtse selectie wordt voorkomen). 1

28 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Gepersonaliseerde premies op basis van het individuele risicoprofiel van verzekerden leiden tot lagere premies voor goede risico's en hogere premies voor slechte risico's. 1
- Waardoor de toegang tot betaalbare verzekeringen voor slechte risico's moeilijker wordt en zij de lasten in mindere mate / niet langer delen met de goede risico's. 1

of voor de tweede deelscore:

- Waardoor de goede risico's minder bijdragen aan de totale schade uitkeringen dan de slechte risico's. 1

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Buitenlandse verzekeraars trekken relatief veel goede risico's aan, waardoor de binnenlandse verzekeraars met een steeds groter aandeel slechte risico's / dure klanten achterblijven. 1
- Hierdoor hebben binnenlandse verzekeraars meer kosten en zal de winstgevendheid afnemen. 1

Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 www.minimumloon.nl

Opgave 4

bron 1 [uikeringsbedragen+januari+2023\(2\).pdf](#)

bron 3 [overzicht tarieven en belastingschijven \(belastingdienst.nl\)](#)

Overige tabellen, grafieken en teksten

bron Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2025